Omhändertagande

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

En av de åtgärder en kontrollmyndighet kan använda sig av är omhändertagande, det vill säga att ta hand om varor. Här får du veta vilka regler som gäller på området.

När kan myndigheten omhändertaga livsmedel?

Omhändertagande kan till exempel användas i situationer då varupartierna är små, dyrbara och/eller lättflyttade, det vill säga där det finns risk att de annars ”försvinner”. Förbud att släppa ut varor på marknaden med stöd av artikel 138.2 d förordning (EU) 2017/625 eller 22 § livsmedelslagen (2006:804), som inskränker företagarens rådighet över varorna, fungerar oftast bra i andra fall.

Åtgärderna ska vara proportionerliga.

Proportionalitetsprincipen

Möjligheten till omhändertagande av varor regleras i 24 § livsmedelslagen. Där anges att en kontrollmyndighet får ta hand om en vara som har släppts ut på marknaden, eller som uppenbart är avsedd att släppas ut på marknaden, i strid med 10 § eller de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen.

Det innebär att omhändertagande av en vara är möjlig när den:

- inte uppfyller krav och villkor som föreskrivits eller beslutats om när det gäller märkning och presentation av livsmedel, livsmedlets beskaffenhet eller beteckning,
- innehåller förbjudna ämnen,
- innehåller ämnen i halter som överskrider gränsvärden som bestämts med stöd av livsmedelslagen eller i de EU-bestämmelser som lagen kompletterar,
- inte uppfyller kraven på säkra livsmedel, se artikel 14 förordning (EG) nr 178/2002,
- inte uppfyller villkor i ett godkännande eller ett tillstånd, eller
- har hanterats eller tidigare släppts ut på marknaden i en anläggning som inte har godkänts eller registrerats. Se 10 § 2.
  Observera att sista punkten avser livsmedel/varor som har hanterats i en verksamhet som borde vara godkänd eller registrerad. Definitionsmässigt är en anläggning en enhet i ett livsmedelsföretag. Den som inte bedriver verksamhet i ett livsmedelsföretag kan alltså inte ha en anläggning. 10 § 2 livsmedelslagen innebär därför inte något hinder mot att livsmedelsföretagare släpper ut livsmedel som tagits emot från icke-livsmedelsföretagare på marknaden.

Det är även möjligt att omhänderta en vara som omfattas av ett föreläggande enligt 22 § livsmedelslagen om föreläggandet inte följs.

Myndigheten får även omhänderta varor när det är lämpligt och nödvändigt i de fall det finns misstankar om att företagaren inte följer lagstiftningen och myndigheten därför utför undersökningar för att bekräfta eller undanröja dessa misstankar. Se artikel 137.3 b i förordning (EU) 2017/625.

Det är viktigt att tänka på att beslut om omhändertagande ska innehålla uppgifter som så exakt som möjligt identifierar de omhändertagna varorna/partiet. Innan omhändertagande beslutas bör myndigheten även ha gjort klart för sig var och hur varorna ska förvaras innan de lagligen får eller ska destrueras.

Kontrollmyndigheten kan bli skadeståndsskyldig om varorna förstörs eller genomgår en kvalitetsförsämring under den tid beslutet om omhändertagande gäller och beslutet efter domstolsprövning visar sig ha varit obefogat eller upphävs. Se 3 kap. 2 § skadeståndslagen (1972:207).

Rättelse

Ett omhändertagande innebär att man fråntar företagaren möjligheten att förfoga över varorna till dess att rättelse av avvikelsen skett och beslutet upphävs eller varorna destrueras via myndigheten.

Det är lämpligt att myndigheten anger en tidsfrist i beslutet för företagare som vill inkomma med rättelseförslag före utsatt destruktionsdag. Det kan finnas möjlighet för företagaren att göra varorna dugliga under överinseende av kontrollmyndigheten eller att använda dem för annat ändamål.

Destruktion

Om rättelseförslag inte inkommer, om rättelsen inte utförs, eller om annan åtgärd eller användning för annat ändamål inte är möjlig, ska den omhändertagna varan destrueras. Det görs då genom myndighetens försorg på företagarens bekostnad. Se artikel 138.2 g och 138.4 i förordning (EU) 2017/625 och 24 § första stycket 2 livsmedelslagen (2006:804).

Det måste framgå av beslutet att destruktion sker om inte rättelseförslag kommit in i tid. Beslut om omhändertagande bör förenas med ett förordnande om att beslutet gäller omedelbart även om det överklagas, enligt 33 § livsmedelslagen.

Senast uppdaterad 18 juni 2025 Ansvarig grupp ROR_LLK